

В. М. Кобзар

Компаніївка

КОМПАНІЇВКА – селище міського типу [Кіровоградської області](#), райцентр. До К. приєднано с. Комишувате. Компаніїв. селищ. раді підпорядк. села Громадське, Живанівка та Лужок. Знаходиться на р. Сугоклія-Кам'янувата (притока [Інгулу](#), бас. *Південного Бугу*), за 31 км від обл. центру та залізнич. ст. Кіровоград. Пл. 5,66 км². Насел. 5125 осіб (2001, складає 96,8 % до 1989), переважно українці. Через с-ще проходить автомагістраль Кіровоград–Миколаїв. Побл. К. виявлено кілька поховань доби бронзи (2 тис. до н. е.) та скіф. часу (4–3 ст. до н. е.), 2 кочівниц. кургани 10–13 ст. Засн. у серед. 18 ст. побл. Уман.-Крим. тракту колиш. козаками-компаніївцями (від чого й утвор. назву) та кріпаками-утікачами з Лівобереж. України. Останні майже водночас заснували й слободу Комишувате. 1771 та 1782 ці землі стали власністю дворян Бутовського та Титова. Від 1850-х рр. – центр волості Єлисаветгр. пов. Херсон. губ. 1859 у 62-х дворах мешкало бл. 300 осіб. 1889 збудовано папер. ф-ку, яка за рік виробляла з соломи 12 тис. пудів обгортк. паперу. У тому ж році відкрито церк.-парафіял. школу.

На поч. 1917 у К. було 177 дворів, проживало 918 осіб, у Комишуватому – відповідно 206 та 1145. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. Жит. потерпали від голодомору 1932–33 (кількість встановлених жертв – 10), зазнали сталін. репресій. Від 1937 – у межах Микол., від 1939 – Кіровогр. обл. Від 5 серпня 1941 до 15 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. За 7 км від К., у Терновій балці, нацисти влаштували концентрац. табір, де стратили понад 800 осіб. На фронтах 2-ї світової війни воювало 837 компаніївців, з них 193 загинуло. 1923–62 та від 1965 – райцентр. 1962–65 – у складі Кіровогр. р-ну. Від 1965 – смт. 1959 мешкало бл. 3,5 тис., 1970 – 4,4 тис., 1979 – 5 тис., 1989 – 5,3 тис., 1999 – 5,1 тис. осіб. Нині працюють комбікорм. завод, газокомпресорна ст. «Кіровоградська», Живанів. граніт. кар'єр, ковбас. цех, хлібопекарня. У К. – технікум вет. медицини Білоцерк. аграр. університету, заг.-осв. школа, міжшкіл. навч.-вироб. комбінат, 2 дитсадки; Будинок культури, б-ка, дит. муз. школа, центр дит. творчості; рай. лікарня; відділ. 6-ти банків. Виходить г. «*Степовий край*». Нар. самодіял. колективи Будинку культури: вокал.-інструм. ансамбль «Сезон», ансамбль танцю «Барвінок», агітац.-художня бригада «Промінь». Діють реліг. громади УПЦ МП, свідків Єгови, адвентистів сьомого дня, євангелістів християн-баптистів. На центр. площі с-ща побл. брат. могили встановлено пам'ятник воїнам-визволителям. Серед видат. уродженців – мовознавець, літературознавець, політолог

В. Свобода, нар. арх. СРСР, чл.-кор. АМ СРСР М. Алфьоров.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Компаніївка / В. М. Кобзар // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-4640>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).